

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์และตกแต่งตะกร้า จากผ้าทอ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความรู้และผู้มีทักษะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ประกอบอาชีพการประดิษฐ์และตกแต่งตะกร้าในท้องถิ่น และข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
- 1.3 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
- 1.4 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.5 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
- 1.6 ความรู้เรื่องการประดิษฐ์ตะกร้าจากผ้าทอ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 81 “ รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาต่าง ๆ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ”

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ใน มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา 7 “ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จัก รักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ”

1.2.1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ ดังนี้

- 1.2.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 1.2.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 1.2.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.3 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 (กระทรวงศึกษาธิการ .2545 : 7) ได้กำหนดหลักการและจุดหมายไว้ ดังนี้

1.3.1 หลักการเพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามนโยบายการจัดการ การศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1.3.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล

1.3.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.3.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

1.3.1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

1.3.1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

1.3.2 จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1.3.2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.3.2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

1.3.2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.3.2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะ การคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต

1.3.2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกที่ดี

1.3.2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

1.3.2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.3.2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

1.3.2.9 รักประเทศไทยและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

1.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของ ตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้ 2 ลักษณะ

1.3.3.1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็ม ศักยภาพตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคมและปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

1.3.3.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และ รักษาดินแดนเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน
2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ
3. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ตลอดชีวิต
4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีทัศน์และ เป้าหมาย ของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา
8. ยึดหลักในการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรม
9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม
4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การประเมินผล การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง สำหรับ การผ่านช่วงชั้น หรือจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมตามแนวประเมิน ดังนี้

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม
  - 1.1 ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง
  - 1.2 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่
  - 1.3 ในกรณีที่มีกิจกรรมใดที่ต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมระยะหนึ่งก่อนด้วยการปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
  - 1.4 ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม ผู้ที่มีผลการประเมินบกพร่องจะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม
2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น
  - 2.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น
  - 2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการรวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3 นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และวิชาการเพื่อให้ความเห็นชอบ

2.4 เสนอผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

3. เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.2 ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมตามที่สถานศึกษากำหนด สรุปได้ว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย มีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 การพัฒนาหลักสูตร

1.4.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรในการจัดการศึกษานั้น หลักสูตรเป็นแกนสำคัญในการดำเนินงานเพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางและเครื่องมือในการจัดการศึกษา ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายลักษณะ ส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2531:6) หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมยการจัดการเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมยที่กำหนดไว้

1.4.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

รุจิรี ภูสาระ (2545: 8) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรหมยถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าไปเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จำทำให้ความหมยของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย

ธำรง บัวศรี (2531 : 7) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมยของหลักสูตร
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
5. วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

ไทเลอร์ (TYLER, 1968. p. 1) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายที่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุ
3. วิธีการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิธีการประเมิน เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ทาบ (รุจีร์ ฎุสสาระ. 2545:8 อ้างอิงใน Hilda Taba . 1962: 422-423)กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงที่สอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการประเมินผล

1.4.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ราล์ฟ ไทเลอร์ (สจัด อุทรานันท์ . 2532 : 36) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรโดยตั้งเป็นคำถาม 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุแล้ว

ทาบ (สจัด อุทรานันท์ . 2532 : 37) ได้เสนอลำดับขั้นของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้โดยแบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. คัดเลือกวิชาที่จะนำมาสอน
3. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
4. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

1.5 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม

การดำเนินงานในองค์กรนั้น คนนับเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะแม้ว่าองค์กรจะจัดวางระบบงาน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายไว้ดีเพียงไร หากบุคลากรในองค์กรขาดความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ ความชำนาญไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งไม่มีเจตคติที่ดีต่อ

งานและปฏิบัติงานแล้ว ย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กรได้ (ฐิระ ประมวลพฤษ์, 2538) การพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานในองค์กรนั้น การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ในการศึกษาเรื่องการฝึกอบรมนั้นจะเริ่มต้นจากความหมายของการฝึกอบรม ประเภทของการฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรม สื่อในการอบรม ตามลำดับ ดังนี้

1.5.1 ความหมายของการฝึกอบรม

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิด หรือเพิ่มพูน ปรับปรุงความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะความชำนาญ (Skill) และเจตคติ (Attitude) อันจะมีผลไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ส่วน ประทีป อภิสิทธิ์ (2538) กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ การทำให้คนเหมาะสมกับงาน ตำแหน่งหน้าที่ อาชีพ (To make people fit for the job)

เป็รื่อง กุมุท (2520) การฝึกอบรม คือ โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อใช้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางการศึกษา อันจะเป็นทางที่จะช่วยให้เขาสามารถปรับตัวกับงานใหม่ได้ สำหรับผู้ที่เพิ่งจะเข้าทำงาน และส่วนผู้ที่ทำงานอยู่แล้ว การฝึกอบรมจะช่วยให้เขาเกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ อันเป็นเป้าหมายของการฝึกอบรมนั้น ตลอดจนช่วยให้บุคคลนั้นมีความสามารถเพิ่มพูนความสามารถขึ้น

สมพงษ์ เกษมสิน (2523) สรุปความหมายของการฝึกอบรมว่า การฝึกอบรม หมายถึง กรรมวิธีต่างๆ ที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ เพื่อให้คนในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง สามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบที่ได้ดียิ่งขึ้น

สมคิด บางโม (2538. หน้า 14) การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) อันนำไปสู่การยกมาตรฐานการกระทำให้สูงขึ้น

สมชาติ กิจยรรยง และ อรรถวิทย์ ฌ ตะกั้วทุ่ง (2539. หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรม คือ กระบวนการในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เสริมทักษะ และแลกเปลี่ยนทัศนคติตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

วิจิตร อาวะกุล (2540. หน้า 50) การฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมให้บุคคล ให้เหมาะหรือเข้ากับงาน หรือการทำงาน

ณดิเทพ พิทักษานรุตน์ (2542. หน้า 2) การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการใช้เทคนิค วิธีการที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของบุคลากรที่จะปฏิบัติในองค์กรนั้นๆ ในด้าน

ความรู้ ทักษะ เจตคติ และนิสัยในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บรรลุสู่เป้าหมาย โดยการนำไปใช้ในทันทีทันใด ให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การฝึกอบรมมีความหมายโดยนัยด้วยกัน 4 ข้อคือ

1. การอบรมเป็นวิธีการที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. คนก่อนได้รับการอบรมกับคนหลังได้รับการอบรม จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไปตามสมควร
3. ถ้าก่อนกับหลังการอบรมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย ก็แสดงว่าผู้นั้นยังไม่ได้รับการอบรม หรือกระบวนการอบรมยังไม่เกิดผล
4. ถ้าต้องการเพิ่มเติมความสามารถ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนก็ทำได้โดยการฝึกอบรมที่ถูกต้องวิธีการฝึกอบรม

1.5.2 ความรู้พื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ในการสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องต่อไปนี้

1. พื้นฐานทางปรัชญา เป็นตัวกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล
2. พื้นฐานทางจิตวิทยา ในการสร้างหลักสูตร กำหนดเนื้อหา กิจกรรมฝึกอบรม จะต้องพิจารณาองค์ประกอบทางจิตวิทยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบเหล่านั้น ได้แก่
  - 1) ทฤษฎีพัฒนาการของมนุษย์
  - 2) จิตวิทยาการเรียนรู้
  - 3) จิตวิทยาสังคม
3. พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมขององค์กร และบุคคลในแต่ละแหล่ง วัฒนธรรมขององค์กรจะไม่เหมือนกัน การกำหนดค่านิยมวัฒนธรรมและบุคคลก็จะต้องให้ประสานควบคู่ไปกับวัฒนธรรมขององค์กร ดังนั้นนโยบายและเนื้อหา วิธีการที่จะต้องใช้ไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมขององค์กรและบุคคล
4. พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ในการฝึกอบรมนั้น เนื้อหาจะต้องมีความทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจโลก สภาพสังคม การเมือง กฎหมาย และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

1.5.3 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์ (2542. หน้า 55) องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

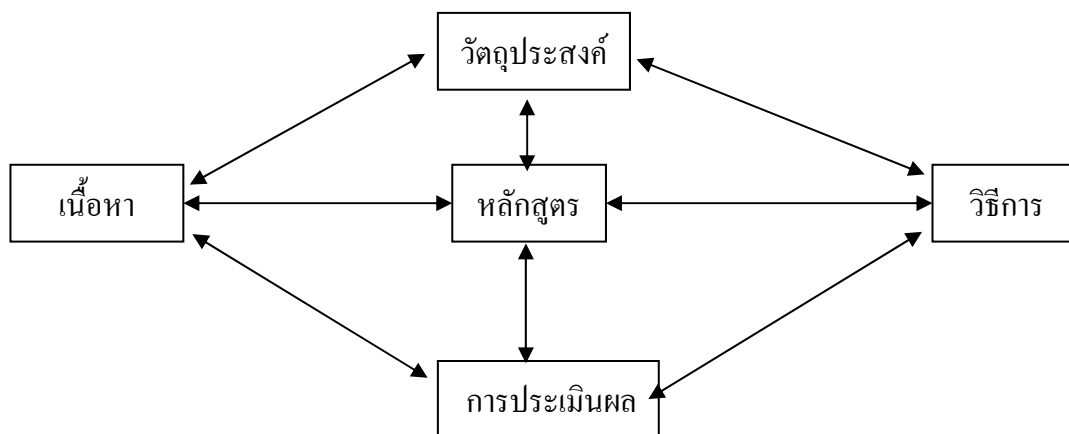
ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objectives) จะต้องสอดคล้องกับความจำเป็นของการฝึกอบรม และเนื้อหาวิชาที่กำหนดขึ้น อันจะช่วยให้เกิดความสะดวกในการวัดผลและประเมินผล

2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นการกำหนดเนื้อหาสาระให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาถึงลำดับเนื้อหา ความยากง่าย ความจำเป็น หรือประโยชน์ที่จะได้รับ

3. เทคนิคและวิธีสอน (Method) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรม หรือยุทธศาสตร์ของการฝึกอบรมในการกำหนดเทคนิค วิธีการ อุปกรณ์ที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงหลักของความสนใจ ความสามารถ วุฒิภาวะ และเนื้อหาวิชา

4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นวิธีสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในการฝึกอบรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดๆ เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขต่อไป (ดังแผนภูมิที่ 3)

แผนภูมิที่ 3 องค์ประกอบของหลักสูตรการฝึกอบรม (ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์, 2542. หน้า 55)

1.5.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

สุมิตร คุณากร (อ่างใน ฌติเทพ พิทักษานุรัตน์. 2542:55) ได้ให้แนวทางหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและเทคนิคการฝึกอบรม
3. กานำหลักสูตรไปใช้
4. การปรับปรุงหลักสูตร
5. การประเมินผล

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ทองสุข วันแสน (2537) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่สำหรับประชาชนในชนบท โดยใช้ขั้นตอนในการดำเนินงานคล้ายคลึงกันดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตร
2. สร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร
3. ประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้
4. การปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรจากข้อมูลในสถานการณ์จริง

รัตนะ บัวสนธิ์ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ชุมชนที่ศึกษามีสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การอนุรักษ์และการสร้างป่าไม้ของชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ (การใช้สมุนไพร) ซึ่งคิดและทำโดยเจ้าอาวาสวัดในชุมชน โรงเรียนและชุมชนไม่เคยมีการวางแผนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการศึกษาร่วมกันเลย เมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า ความไม่ใส่ใจในวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและฝ่ายวิชาการทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ไม่ประสบผลสำเร็จและยังพบว่าครูผู้สอนใส่ใจงานวิชาการจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนผู้รู้ในท้องถิ่นและคนในชุมชนให้ความสนใจและสนับสนุนการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

วิทยา แสงงาม (2541) ได้พัฒนาหลักสูตรเรื่องการสานมวย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการวิจัยได้ว่า (1) การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการปรึกษา การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการใช้รูปแบบการประเมินแบบ

Puissance Measure (P.M) พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เหมาะสมกับผู้เรียน และมีค่า P.M สูงกว่า 10 (2) การประเมินหลักสูตรโดยครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนำไปทดลองใช้พบว่า มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่น

ธิดารัตน์ ลำพวย (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การทอเสื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอเสื่อแล้วมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ มีความรอบรู้อยู่ละ 80 ขึ้นไป

เกศริน มนูญผล (2544) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่าหลักสูตรนี้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศุภวรรษ สุดประเสริฐ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง การสานตะกร้า และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีปัญหามากมาย ทั้งด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้านและนักเรียน ดังนั้นเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาและเพื่อแก้ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) กำหนด

ศรินทิพย์ เจริญไชยประเสริฐ (2546) การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และเจตคติต่อเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กุหลาบ นาคำ และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นักเรียนเกิดทักษะในการประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา

ประเมิน พันธุ์สด และคณะ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถาน
ตะกร้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผลการใช้
หลักสูตรการสถานตะกร้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเกินร้อยละ
70 และนักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติงานและคุณลักษณะในการทำงาน ครู ผู้ปกครอง และ
นักเรียน มีความพึงพอใจหลักสูตรสถานตะกร้า

บุปผา สันตวาและคณะ (2549) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง การทำ
ข้าวแต๋นธัญพืชสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่าหลักสูตรฝึกอบรม
มีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กันโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง
0.6 – 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 3.60 – 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อยู่ระหว่าง
0.28 – 0.89 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 75.17 ผลการประเมิน
ผลงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 91.2 ผลการประเมิน
ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ประชา แสนใจและคณะ (2549) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการประดิษฐ์
ดอกไม้เอ็งแซะพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการใช้หลักสูตร
ฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ทุกคน

ปริญญา บรรดาพิมพ์และคณะ (2549) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการ
ประดิษฐ์กระเช้าดอกไม้จากเถาวัลย์ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประดิษฐ์กระเช้าดอกไม้
จากเถาวัลย์ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเพราะหลักสูตร
ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น